

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Сюн Яхуань** на тему:
«Мистецтво сопрано як виконавський феномен: національні та мовностильові пріоритети»
на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво» з галузі знань 02– «Культура і мистецтво»

Публічну презентацію наукових результатів дисертації проведено на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського «27» січня 2025 року, протокол № 8

Обґрунтування теми. Дисертацію присвячено обґрунтуванню специфіки мистецтва сопрано як виконавського феномена. Її *актуальність* полягає у відсутності у музикознавстві системного дослідження, в якому відбулося б узагальнення історичної ролі цього типу співацького голосу в аспекті символіки вокальної музики ХХ століття. Серед китайських вчених, які вивчали проблему «співак і мова» ніхто не пов'язував *розгортання цілісного смислу твору як символу* безпосередньо з тембром співацького голосу.

Актуальність теми розкривається через: 1) брак праць з проблем тембрової персоніфікації сопрано у світлі музичної символіки вокальної музики ХХ ст.; 2) установку на свідоме поглиблення жанрово-стильової парадигми концертно-камерного репертуару вокалістів, що становить наскрізну тенденцію сучасної вищої музичної освіти; 3) осмислення китайськими виконавцями когнітивних механізмів європейської вокальної музики ХХ ст. у концертній практиці та науковому дискурсі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі інтерпретології та аналізу музики згідно з планом науково-дослідницької роботи Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського в рамках комплексної теми «Когнітивне музикознавство: парадигматика музичної творчості в актуальних запитах історії» (протокол вченої ради №5 від 29.12.2021 р.). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради ХНУМ імені І. П. Котляревського (протокол № 3 від 28.10.2020 р.) та уточнено (протокол №4 від 28.10.2024 р.).

Мета дослідження – виявити специфіку мистецтва сопрано через порівняння мовно-стильових та національних пріоритетів розвитку цього виконавського феномена в культурі минулого та сьогодення.

Об'єкт дослідження – вокальне мистецтво (в єдності композиторської та виконавської творчості). Виокремлення мистецтва сопрано як виконавського феномена в історичному розвитку різних національних та мовно-стильових пріоритетів складає його **предмет**.

Матеріал дослідження: 1) камерно-вокальні твори Б. Лятошинського для високого жіночого голосу (1920 – 1940-х рр.): вокальний опус 17 на вірші давньокитайських поетів, солоспіви на поезію Т. Шевченка («Єсть карії очі»),

І. Франка «Чому не смієшся ніколи», ор. 31), М. Рильського («Колискова», ор. 39); обробки українських народних пісень; 2) солоспіви Я. Степового, К. Стеценка, О. Кошиця, В. Косенка (оглядово); 3) китайські народні пісні та вокальні твори професійних композиторів Дун Сян, Го Чуан, Лю Цзи, Чжан Сяоян, Хуан Юань, Янь Цзянь, Шан Дея («Липневі пасовища»), «Фестиваль факелів», «Сліпуча земля», «Весняний балет»); 4) клавір вокального циклу Лесі Дичко «Настрої» та відеозапис першовиконання твору на авторському вечорі композиторки 7 грудня 2017 року в Харкові.

Методи дослідження співацького голосу спираються взаємодію загальних та спеціальних підходів: *історико-типологічний* – розкриває еволюцію співацького голосу як процес співтворчості композитора та виконавця; *семіотичний* – роз’яснює поетичні смислообрази та їх втілення в музичні символи; *функціонально-структурний* – виявляє сенси та структуру вокальної композиції; *жанрово-стилістичний* – вивчає типові моделі музичної культури в контексті її трактування композиторами; *стильовий* – націлений на розуміння індивідуальної системи музичного мислення (композитора) та унікальності співацької творчості (виконавця); *інтерпретаційний* – діє через тлумачення вокального твору засобами виконавської поезики; *історико-культурне порівняння* – визначає риси сродності та відмінності у національно-стильових процесах мистецтва співу крізь призму міфо-поетичних та музичних символів; *гендерно-діяльнісний* – скеровує результати дослідження вокально-поетичного твору на практику сучасної вищої освіти вокалістів, їх концертну діяльність; *феноменологічний* – допомагає увиразнити специфіку мистецтва сопрано серед інших типів співацького голосу як унікальний образ людини; *системний* – вписує предмет дослідження в цілісну модель творчості співака через взаємозв’язки з іншими рівнями ієрархії музичної культури.

Теоретична база спирається на фундаментальні розділи музикознавства: – *методологічні та практичні засади вокального мистецтва* (В. Антонюк, Н. Гребенюк, В. Гіголаєва-Юрченко, В. Карпов, Т. Мадішева, О. Оганезова-Григоренко, В. Мітюшкін, О. Стахевич, О. Шуляр, Д. Бекстер (D. Baxter), С. Коттон (S. Cotton), Р. Кіркпатрік (Kirkpatrick R.), Херіот Агнус (Heriot Angus), Ф. Ламперті (Lamperti F.), Л. Манен (L. Manén), М. Г. Маркесі (M.G. Marchesi), Я. Радомські (James Radomski), Б. Роббінс (Brian Robbins), Г. Россіні (G. Rossini), Дж. А. Штарк (J.A. Stark);

– *українська музична культура, вокальна музика* (О. Баланко, Т. Булат, О. Гончаренко, О. Гордійчук, М. Гордійчук, Н. Горюхіна, С. Грица, В. Драганчук, М. Загайкевич, В. Кирдан, О. Коноров, М. Копиця, Л. Корній, А. Луніна, С. Людкевич, О. Марценківська, О. Мельничук, Т. Пуларія, І. Романюк, В. Самохвалов, Б. Сюта, О. Торба, Б. Фільц);

– *китайська музична культура та виконавство* (Ван Вейпін, Ван Цзо, Ван Дуангуй, Го Цзяньмін & Юй Хенюань, Ін Пін, Хуан Лей, Ляо Хунмей, Лю Тін, Ці Мінвей, Чжан Сяохао, Чжан Ке; Чжао Шилап, Чжоу Чживей);

– *музична форма, мова та стиль* (О. Козаренко, Лю Тін, О. Маркова, А. Муха, Ю. Ніколаєвська, Л. Шаповалова, С. Шип, Я. Якуб'як);

– *символи в музиці та філософії* (М.Мамардашвілі, О. Маркова, А. Мілопулу (Miloroulou, Alexia), П. Пальмер (Palmer, Peter); В. Бартон (Burton Watson), Дж. Фродсхам (J.D. Frodsham), Е.Т.С.Вернер (E.T.C. Werner); *національний стиль* (Н. Горюхіна, І. Романюк); *музична інтерпретація та її методи* (О. Александрова, Чжоу Чжівей, Ю. Ніколаєвська, Л. Шаповалова).

Наукова новизна отриманих результатів. У музикознавстві *вперше*:

- висвітлено статус (місію) мистецтва сопрано як виконавського феномена, який через тембро-образ персоніфікує жіночу іпостась світу та узагальнює вокальні візії жіночих образів в наскрізний архетип світової культури;
- з'ясовано специфіку мистецтва сопрано через порівняння мовностильових та національних пріоритетів розвитку цього феномена в культурі минулого та сьогодення;
- запропоновано аналіз національних вокальних традицій Європи та Китаю *крізь призму мистецтва сопрано*, що виявив певний історико-культурний паралелізм їх розвитку;
- *здійснено порівняння* мистецтва сопрано в контексті національних традицій Європи та Китаю, окреслено історико-культурний ландшафт їх розвитку та з'ясувало ментальні мовно-стильові механізми в процесі засвоєння співаками «чужої» культури;
- *акцентовано значення теорії музичного символу* та китайської символології, яка безпосередньо впливає на композиторське мислення та авторську сіміосферу вокальних творів і слугує когнітивним інструментом вокаліста при вивченні іншонаціонального твору;
- *обґрунтовано* шлях до розуміння та інтерпретації іншомовних вокальних творів через дешифрування музично-поетичної символіки (мовностильові комплекси), що увиразнює когнітивну складову виконавської творчості;
- *виявлено семантику тембрової персоніфікації* сопрано в контексті мовно-стильової репрезентації української та китайської картин світу;
- *розкрито роль* тембрової персоніфікації сопрано як усталеної системи, що еволюціонує разом з композиторським мисленням та жанрово-стильовими умовами розвитку музичного мистецтва;
- *охарактеризовано специфіку* втілення вокальної лірики в творах символістського спрямування через гендерну дихотомію «чоловіче/жіноче» (на матеріалі солоспівів Б. Лятошинського та раннього вокального циклу Леся Дичко).

Отримали подальший розвиток: тлумачення музично-поетичної символіки у вокальних творах українських та китайських композиторів; концепт «культурно-стильовий ландшафт» (О. Коноров) для екстраполяції на специфіку мистецтва сопрано.

Уточнено: національні особливості вокального мистецтва європейської та китайської національної традиції (як кардинальні відмінності, так і «точки перетину»); алгоритм аналізу вокально-професійних засад мистецтва сопрано.

Практичне значення отриманих результатів обумовлене зростаючою потребою виконавців в адаптації до іншомовної культурної традиції та вимогами універсалізації всіх рівнів професійної діяльності співака: при

вивченні музичного твору, його інтерпретації на концертній сцені, в педагогічному процесі для розвитку інтонаційно-слухового та аналітичного мислення співака. Матеріали та висновки дисертації знайдуть своє місце в навчальному процесі закладів вищої мистецької освіти при викладанні дисциплін: «Історія світової музичної культури», «Музична інтерпретація», «Історія вокального мистецтва», «Аналіз музичних творів».

Апробація результатів дослідження відбувались на кафедрі інтерпретології та аналізу музики ХНУМ імені І. П. Котляревського. Основні положення оприлюднені в доповідях на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях:

- «Мистецтво і шляхи його осмислення в дослідженнях молодих» (Харків, 22-23 березня 2019 року; ХНУМ імені І. П. Котляревського);
- «Практична музикологія» (квітень 2022, Харків, ХНУМ імені І. П. Котляревського);
- «Музичне і театральне мистецтво України в дослідженнях молодих мистецтвознавців» (Харків, 2023);
- «Сучасне слово про музику» (лютий 2024 року, Харків, ХНУМ імені І. П. Котляревського);
- міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Творчий універсалізм в культурі, мистецтві, освіті» (23-24 травня 2024 року, м. Івано-Франківськ);
- «Ювілейні магістерські читання», в межах міжнародного мистецького проекту, присвяченого 20-річчю кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського «Inter – Proto – Logos» (2-7 грудня 2024 року).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 3 статті у спеціалізованих фахових виданнях, рекомендованих і затверджених МОН України:

1. Сюн Яхуань (2022). Поетика солоспівів Бориса Лятошинського в аспекті тембрової персоніфікації співацького голосу. *Аспекти історичного музикознавства*. Вип. XXIX. С. 120-142.
https://aspekty.kh.ua/vypusk29/aspekt_29_7_sunyahuan.pdf
DOI 10.34064/khnum2-2907
2. Сюн Яхуань (2023). Музична символіка у дзеркалі вокально-виконавської поетики (на матеріалі вокального циклу «Настрої» Лесі Дичко). *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіка та теорії і практики освіти*. Харків. Вип. 69. С. 87-103.
https://intermusic.kh.ua/vypusk69/problemy_69_4_xiongyahuan.pdf
DOI 10.34064/khnum1-6904
3. Сюн Яхуань (2023). Сопрано як феномен мистецької репрезентації образу людини в європейській та китайській традиції. *Аспекти історичного музикознавства*. Харків. Вип. XXXIII. С. 86-110.
https://aspekty.kh.ua/vypusk33/aspekt_33_5_YahuanXiong.pdf
DOI 10.34064/khnum2-3305

Характеристика особистості здобувача. Сюн Яхуань у 2018 році закінчила Цзянсійський педагогічний університет і одержала ступінь магістра. Навчалася в аспірантурі Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського протягом 2019–2023 навч. років та, керуючись пунктом 29 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), листом Міністерства освіти і науки України № 1/11817-24 від 03.07.2024 «Про можливість захисту дисертації», Сюн Яхуань 04 листопада 2024 року була поновлена як здобувач третього освітньо-наукового рівня ХНУМ імені І.П. Котляревського задля захисту дисертації (науковий керівник – доктор мистецтвознавства, професор, завідувачка кафедри інтерпретології та аналізу музики Шаповалова Людмила Володимирівна).

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою з правильним вживанням лінгвістичної та спеціальної термінології. Стель викладених в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час виконання дисертації здобувач дотримувалася принципів академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Як результат попередньої експертизи дисертації Сюн Яхуань у межах публічної презентації наукових результатів дисертації, проведеної на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського та повноти основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Дисертація Сюн Яхуань «**Мистецтво сопрано як виконавський феномен: національні та мовностильові пріоритети**», представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво є ґрунтовним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Її зміст відповідає спеціальності 025 – Музичне мистецтво. Визначені мета та завдання повністю розв'язані, основні положення дисертації обґрунтовують наукову новизну. Обсяг та структура дисертації відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на ступінь доктора філософії. Результати дисертації пройшли апробацію на 6 науково-практичних конференціях; основні положення відображено у 3 одноосібних наукових публікаціях.

2. Викладене дозволяє дійти висновку, що дисертація Сюн Яхуань «**Мистецтво сопрано як виконавський феномен: національні та мовностильові пріоритети**» має теоретичну, практичну значущість, наукову новизну; її результати можуть бути запроваджені до науково-теоретичної та

практичної сфер музичного мистецтва України. Дисертація, подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам, передбаченим пунктами 10 та 11 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та може бути представлена у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

3. Рекомендувати дисертацію Сюн Яхуань «Мистецтво сопрано як виконавський феномен: національні та мовностильові пріоритети» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

Результати дисертаційного дослідження обговорено і схвалено на публічній презентації наукових результатів дисертації, яку було проведено на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Головуюча на публічній презентації наукових результатів дисертації:

Доктор мистецтвознавства,
проректор з науково-педагогічної,
творчої роботи та інноваційного
розвитку Харківського національного
університету мистецтв
імені І. П. Котляревського,
професор



НИКОЛАЄВСЬКА Ю.В.